

տական նտածողութանը

NEW TACTICS IN HUMAN RIGHTS: A RESOURCE FOR
PRACTITIONERS

TRICIA CORNELL, KATE KELSCH AND NICOLE PALASZ

THE NEW TACTICS IN HUMAN RIGHTS PROJECT. 2004

TRANSLATION: CVT, 2004

A WORKBOOK CREATED BY THE NEW TACTICS IN HUMAN RIGHTS PROJECT – A PROJECT OF THE CENTER FOR VICTIMS OF TORTURE

ISBN: 0-9759789-0-X

Կիսվելով քննադատական մտածողությամբ

Ճիշտ ձեռքերում գտնվող ճիշտ ինֆորմացիան կարող է կանխարգելել խախտումները և նպաստել մարդու իրավունքներին: Այնուամենայնիվ, նույնիսկ այսօրվա գլոբալիզացված և տեխնոլոգիաներով հագեցած հասարակությունում սա կարող է խոչընդոտ հանդիսանալ: Տակտիկաները, որոնք ներառված են այս բաժնում ցուցադրում են նոր ուղիներ, որոնցով քննադատական ինֆորմացիան կարող է կիսվել այն մարդկանց հետ, ովքեր կարող են նպաստել խախտումների կանխարգելմանը, այն մարդկանց հետ, ովքեր խախտման ենթարկվելու վտանգի տակ են, և այն բազմաթիվ մարդկանց հետ, ովքեր կարող են բարձրաձայնել կանխարգելման նպատակով:

Հեռախոսային ցանց ընդդեմ բռնության. *Բջջային հեռախոսների օգտագործումը հաղորդակցման ցանց ստեղծելու համար, որը կարող է վերջ դնել բռնությանը մինչ այն կավելանա*

Interaction Belfast –ը ստեղծել է բջջային հեռախոսների ցանց Բելֆաստում անկայուն հարևանների միջև բռնությունները կանխարգելելու համար: Կաթոլիկ և բողոքական համայնքների կամավորներին տրվել են բջջային հեռախոսներ իրենց մյուս մասերի հետ սահմանագծում հաղորդակցվելու համար, երբ հավաքվում են պոտենցիալ բռնության խմբեր կամ երբ լուրեր են ստացվում բռնություն սկսելու մասին:

«Սահմանագիծը» մի տարածք է, որտեղ կաթոլիկ և բողոքական հարևանները սահմանակից են մեկը մյուսին: Այն իրադարձությունների ժամանակ, երբ հավանականություն կա, որ բռնություն կարող է տեղի ունենալ, օրինակ սպորտային իրադարձություն, կամ բողոքականների շքերթ կաթոլիկների հարևանությամբ, ցանցը սկսում է ուսումնասիրել հիմնական տարածքները: Կամավորները ասում են, որ նրանք կարողանում են միջամտել:

Երբ կամավորները բռնության վտանգ են զգում, զանգում են իրենց մյուս մասին. Կամավորները հանդարտեցնում են ամբոխին մինչ կսկսվի որևէ բռնություն: Ծրագրի սկսվելուց ի վեր հեռախոսաանցը և՛ կանխարգելել է բռնությունները, և՛ սահմանագծի երկու կողմերին ապահովել է առավել հավաստի ինֆորմացիայով:

Բջջային հեռախոսները նպաստում են արդար ընտրություններին:

Բջջային հեռախոսացանցը օգտակար կարող է լինել նաև, երբ կարևոր է ժամանակի գործոնը: Օրինակ, ընտրությունների ընթացքում և անմիջապես հետո, քվեատուփերի ստուգման և քվեաթերթիկների հաշվումը կարևոր ինֆորմացիա է: Քենիայում բջջային հեռախոսացանցը օգտագործվել է ընտրությունները արդար և ազնիվ պահելու համար, այսպիսով պահպանելով ժողովրդի իրավունքը՝ մասնակցելու իրենց երկրի կառավարմանը.

2002 թ-ի Քենիայի նախագահական ընտրությունների ժամանակ անկախ մոնիտորինգային խմբերը օգտագործել են բջջային հեռախոսներ՝ ընտրությունների գործընթացը արդար պահելու նպատակով՝ անմիջապես զեկուցելով քվեների հաշիվը յուրաքանչյուր ընտրատարածքից:

Նախորդ ընտրություններում քվեները պետք է ֆիզիկապես տեղափոխվեին այնտեղ, որտեղ պետք է հաշվարկվեին: Չնայած, որ դիտորդները հետևում էին այս գործընթացին, այնուամենայնիվ ձգձգումը խարդախության հնարավորություն էր տալիս:

Փրկվածները գիտեն, թե ինչ հարցնեն՝ Մարդու իրավունքների խախտումներից փրկվածների ներգրավումը պոտենցիալ զոհերի ճանաչման և ապահովության մեջ:

Մարդու իրավունքների խախտումները փրկվածները ունեն եզակի գիտելիքներ, թե ինչպիսին կարող է լինել խախտումը և եզակի կարողություն ունեն ճանաչելու այն: Այսպիսի ինֆորմացիան կարող է օգտագործվել՝ կանխելու, որ մյուսները չուներան նույն ճակատագիրը:

Maiti Nepal կազմակերպությունը ունի մի շարք կանանց անուններ, որոնք ենթարկվել են թրաֆիկինգի, և որոնք օգնում են մյուսներին՝ խուսափելու դրանից:

Maiti Nepal-ը աշխատում է վերացնել կանանց և աղջիկների թրաֆիկինգը Նեպալ – Հնդկաստան սահմանում, հարցաքննելով նրանց, ովքեր խոցելի են թվում: Խնդիրը լուծելու ուղիներից մեկը թրաֆիկինգով զբաղվողներին սահման անցնելը արգելելն է, բայց սահմանային ոստիկանությունը հաճախ չի ճանաչում պոտենցիալ զոհերին:

Maiti Nepal-ը սերտորեն աշխատում է սահմանապահների հետ 11 տրանզիտ կետերում կասկածելի ճանապարհորդներին հանդիպելու համար: Նրանք կանգնեցնում են ցանկացած մեքենա, և եթե տղամարդկանց հետ ճանապարհորդող կանայք կամ աղջիկներ կան, սահմանապահները հարցաքննում են տղամարդկանց, իսկ Maiti Nepal-ի աշխատակազմը հարցաքննում է կանանց: Նրանք հարցնում են այսպիսի հարցեր՝ «Ինչու՞ եք գնում Հնդկաստան», «Որքա՞ն ժամանակ գիտեք այս մարդուն» և գնում են կնոջ մարմինը, հագուստը և գրիմը: Հարցազրույցի ընթացքում նրանք կանանց նաև պատմում են Հնդկաստանում սեքսի վաճառքի մասին:

Եթե ճանապարհորդների պատմությունները անհավանական են, կասկածյալներին ոստիկանությունը տանում է, իսկ կանանց ու աղջիկներին տեղափոխում են ապահով տրանզիտ տներ, որոնք կառույցվել են Maiti Nepal-ի կողմից սահմանի մոտ: Այստեղ նրանք ստանում են սնունդ, իրավաբանական խորհրդատվություն և եթե ցանկանում են՝ բժշկական ստուգում և տրանսպորտով տեղափոխվում են տուն: Եթե հարազատները չեն ցանկանում ինչ-որ մեկին հետ ընդունել ապա Maiti Nepal-ը նրանց ապահովում է խորհրդատվությամբ և աշխատանք գտնելու թրեյնինգներով:

Հարյուրավոր պոտենցիալ զոհեր են փրկվել այս տակտիկայի շնորհիվ և ճնշում է գործադրվել տեղական կառավարության վրա՝ հանցագործության դեմ միջոցներ ձեռք առնելու համար:

Պաշտպանել մարդու իրավունքները ժամանակի սահմանափակման վերաբերյալ: Պոտենցիալ զոհերին տեղեկացնել իրենց իրավունքների մասին, երբ այդ իրավունքները պաշտպանելու ժամանակի սահմանափակում կա

Երբեմն օրենքները հարկադրում են քմահաճ և կարճ պատուհաններ անհատների համար, որպեսզի պաշտպանեն մարդու իրավունքները: Օնտարիոյում CERA կազմակերպությունը օգտագործում է արագ արձագանքման տակտիկան՝ մարդկանց տեղեկացնելու իրենց իրավունքների մասին և իրենց գործողության վերջնաժամկետը:

CERA-ն կապ է հաստատում իր վարձակալներին և ինֆորմացիա է տալիս վտարման վտանգի մասին, որպեսզի խուսափեն վտարումից: Կանադայի օրենքը տալիս է հինգ օր ժամանակ, որպեսզի վարձակալողները վիճարկեն վտարումը, և շատ մարդիկ տեղեկատվություն կամ աղբյուրներ չունեն, որպեսզի վտարումը կանխելու համար արագ արձագանքեն:

1998 թ-ին Օնտարիոյում մի նոր օրենք ընդունվեց, որը թույլ էր տալիս, որպեսզի տանտերերը բարձրացնեին վարձը մինչև շուկայական կուրսի, երբ վարձակալման վայրը թափուր է, նրանց տալով դրդապատճառ վտարելու վարձակալներին:

Տեղեկատվության և հմտությունների ապահովում իրավունքների պաշտպանության համար. Մարդկանց տալ հնարավորություն օգտագործել իրավական համակարգը՝ իրենց իրավունքները գործի դնելու նպատակով:

Որոշ իրավունքների սահմանադրական երաշխիքները կամ հաճախ չեն պաշտպանվում օրենքով կամ իրականում չեն գործում: Սանկտ-Պետերբուրգի «Ձինվորների մայրերը» մարդկանց տալիս է այն ինֆորմացիան և հմտությունները, որոնք անհրաժեշտ են բանակում չծառայելու իրենց սահմանադրական իրավունքը պաշտպանելու համար, կամ չվերադառնալ զորամիավորումը, որտեղ իրենց նկատմամբ վատ են վերաբերվել:

Սանկտ-Պետերբուրգի «Ձինվորների մայրերը» սովորեցնում է զորակոչիկներին, նորակոչիկներին և ռուս զինծառայողների ընտանիքի անդամներին իրենց իրավունքները, որպեսզի նրանք կարողանան արդյունավետ օգտագործել դրանք:

Ռուսաստանում բոլոր երիտասարդ տղաները պարտավոր են ծառայել բանակում: Չնայած 1993թ–ի օրենքը ազատում է տղամարդկանց որոշ պատճառներով, օրինակ, վատառողջության պատճառով, զորակոչիկներին գրանցող կոմիտեները պարբերաբար խախտում են այս օրենքը: «Ձինվորների մայրերը» գրանցել է փաստեր այն բանի վերաբերյալ, որ ֆիզիկական կամ հոգեկան խնդիրներ ունեցող անձինք, ովքեր պետք է ազատվեին ծառայությունից՝ ստիպողաբար ծառայել են: Ձորակոչն անցկացնող կոմիտեները նույնիսկ համագործակցել են ոստիկանության հետ և շրջել են փողոցներում, դպրոցներում, գիշերօթիկ դպրոցներում և նույնիսկ մտել են տներում: Բանակում զինվորներին սպասում են վատ պայմաններ, թերի և չափանիշներին չհամապատասխանող կենցաղային պայմաններ, ծեծեր ու խոշտանգումներ:

Մարդու իրավունքների դպրոցում, որով զբաղվում է «Ձինվորների մայրերը» և կոչվում է «Պաշտպանենք մեր որդիներին», աշակերտներին սովորեցնում են ինչպես օգտագործել այն օրենքները, որոնք պաշտպանում են իրավունքները: Նրանց նաև քաջալերում են վստահել օրենքին և հավատալ, որ այն կպաշտպանի իրենց և աջակցել միմյանց՝ լուծելու իրենց վախեցնող խնդիրները:

Թրեյնինգներն անց են կացվում շաբաթը մեկ օր՝ 3 ժամ տևողությամբ: Դրանք ներառում են հատուկ ինֆորմացիա այն մասին, թե ինչպես գրավոր դիմել իշխանություններին, ինչպես նաև դերախաղեր և քննարկումներ՝ մարդու իրավունքների և օրենքի մասին: Նաև ամեն տարի հրատարակվում է ուղեցույց:

Շատերը հնարավորություն ունեն փաստաթղթեր հավաքել բժիշկներից և ներկայացնել զինվորական բժիշկներին: «Ձինվորների մայրերը» տասը հոգանոց աշխատակազմով, ինչպես նաև Ռուսաստանի և այլ երկրների կամավորներով, հարցումներ են անում և յուրաքանչյուր թաղամասի բնակչի համար տվյալներ են հավաքում: Այն մասնակիցները, որոնք հաջողություն են ունենում իրենց միջնորդագրություններում ծառայությունից ազատվելու վերաբերյալ, զրույցներ են ունենում հաջորդ խմբերի հետ: Տասներկու տարիների ընթացքում մտավորապես 120.000 մարդ է մասնակցել թրեյնինգներին: 90.000-ը պաշտպանել են բանակում չծառայելու իրենց իրավունքը: Մոտավորապես 5.000 մարդ, ովքեր խոշտանգման են ենթարկվել բանակում, հաջողություններ են ունեցել միջնորդագրություններ ներկայացնելու և չեն վերադարձել զորամիավորում:

Թափանցիկության միջոցով պայքար կոռուպցիայի դեմ: Պետական անձանց աշխատանքին հետևել *online` կոռուպցիայի դեմ պայքարելու նպատակով:*

Հարավային Կորեայում Սեուլի կառավարությունը դրդում է սեփական երկրի պաշտոնյաներին ավելի ազնիվ գործել՝ քննադատական ինֆորմացիա կիսելով նրանց հետ, ովքեր ինտերնետային կապ ունեն:

Հարավային Կորեայում, Սեուլի կառավարությունը ստեղծել է տվյալների բազա՝ կառավարության թափանցիկության բարձրացման նպատակով: Քաղաքացիների դիմումների *online* ընթացակարգերի հզորացումը /OPEN/ հնարավորություն է տալիս քաղաքի բնակիչներին ուսումնասիրել քաղաքացիների դիմումների մանրամասները, որոնք վերաբերվում էին տեղական կառավարության 70 անելիքներին, որոնք պարզվել է ամենաշատն են հակված կոռուպցիայի, ներառելով բնակության և կառուցողական ծրագրեր, շրջակա միջավայի կարգավորում և քաղաքի պլանավորում:

Մինչ OPEN-ի զարգացումը, կառավարությունից թույլտվություն ստանալու նպատակով դիմողները հնարավորություն չունեին տեսնելու, թե ինչպես է իրենց դիմումների ընթացքը: Ընթացքն ավելի շատ անթափանց էր, քան թափանցիկ, որը թույլ էր տալիս կոռումպացված կառավարության պաշտոնյաներին կաշառք վերցնել դիմումին ընթացք տալու համար:

Այժմ, երբ պաշտոնյաները ստանում կան թարմացումն են դիմումները, լրացնում են ստանդարտ տվյալների մուտքագրման ձևեր: Այդ ձևերն օգագործվում են յուրաքանչյուր բաժնի կողմից *online* տվյալների բազան թարմացնելու համար: Տվյալների բազայի միջոցով դիմողները կարող են պարզել, թե ում մոտ է իրենց դիմումը, երբ է ավարտվելու դրանց ընթացքը, հետաձգելու պատճառները և, եթե այն չի ընդունվել, դրա մերժման պատճառները:

OPEN-ը հիմնվել է կոռուպցիայի դեմ պայքարելու այլ նախաձեռնությունների հետ միասին: Սա ներառում է ավելի խիստ պատժամիջոցներ այն պաշտոնյաների համար, ովքեր կաշառք են վերցնում:

OPEN-ի ինտերնետային կայքում օրական տեղի է ունենում շուրջ 2.500 մուտք: Ըստ Սեուլի քաղաքապետարանի ինտերնետային հարցման պարզվեց, որ հարցմանը մասնակցած քաղաքացիների 78.8%-ը հավատում է, որ OPEN-ը արդյունավետորեն իջեցրել է կառավարության կոռուպցիայի մակարդակը: Վերջերս կառավարությունը սկսեց նաև ինֆորմացիա տալ 35 քաղաքապետարանների բաժինների մասին: Սա նշանակում է, որ քաղաքացիները կարող են նաև ուսումնասիրել բաժինների ղեկավարումը OPEN-ի համակարգի միջոցով: